

Livsløp

■ INGEBOG SELNES

Kulturleder, Attendo Paulus Sykehjem, Oslo

Ved Paulus sykehjem i Oslo bor 92 ulike og unike mennesker.

Lukker du opp en av korridorenes 92 dører, møter du ofte en gammel kropp, preget av et langt liv og mange sykdommer, kanskje et forvirret ansikt som ikke lenger forstår hvem du er. Innenfor døren finner du også små vitnesbyrd om levd liv.

Et brudebilde, julestjernen fra tantebarnet, som ennå er for pen til å kastes, en duk med sirlig broderi fra tiden på husmorskolen. Du banker på og dukker ned i det som på mange måter er et gigantisk fotoalbum, med en ny side for hver dør.

Kjenner vi egentlig beboeren på rom 322? Var hun til sjøs under krigen, sydde hun hatter for fiffen på fabrikken i Storgaten, eller smugrøkte hun hver sommerkveld bak trærne på St.Hanshaugen?

Alle har sin historie.

FOTO: TOM BERNTSEN/VISUALDAYS.NO

bilder

– innsikt gjennom

Minner i bagasjen

Å se individet og kjenne til bakgrunnen til hver av beboerne på Paulus Sykehjem var utgangspunktet da prosjektgruppen bak fotoutstillingen «Livsløp» skrev prosjektplan i april 2011. Det startet, som det ofte gjør, med en ide: «Vi må henge noe på de grå korridorveggene. Hva med å finne fram gamle bilder, viktige bilder fra beboernes egne album og lar *dem* fortelle om et minne?». Så vokste det: Hva med en fotoutstilling med bilder fra eget liv, som kan bidra til økt verdighetsfølelse og stolthet for beboerne. Vil ikke dette også kunne virke holdningsskapende på de ansatte? Kan vi invitere proffe og kjente fotografer hit, fremme stolthet og positiv oppmerksomhet på et arbeidssted som fremdeles ligger langt nede på rangstigen. Fjernt fra en sykehusavdeling med action og høy status, finner vi mange av samfunnets aller sykeste. I sykehjemmet er kommunikasjon og forståelse vel så viktig som å stille diagnoser. Resultatet av prosjektet kunne man se på Oslo Bymuseum i sommer der 22 beboere og 22 fotografer satte fokus på levd liv og alderdom gjennom bilder.

Å drive sykehjem i dag er komplisert og utfordrende. På den ene siden utføres oppgaver som vanligvis gjøres i sykehus, i tillegg er institusjonen et *hjem*. Når en ny beboer kommer til Paulus flytter han inn med noen få, velvalgte eiendeler til et alt for lite rom; Et bilde på veggen, noen plastsekker med klær og kommoden i teak som en gang hadde hedersplass i stuen, er nå degradert til nattbord. Et lite flyttelass, men med desto mer livserfaring i bagasjen.

Ved innkomst fyller vi ut det vi kaller «Min Historie», et journalverktøy som skal kartlegge interesser, yrkes- og familieliv. For å kunne ivareta interesser og identitet, men også for å legge til rette for kommunikasjon mellom ansatt og beboer, skal personalet også kjenne til beboerens livshistorie. Verktøyet var tilgjengelig og opplysningene lå i vår database, men ble lite

FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

brukt i daglig pleie. Utstillingen ga mange en aha-opplevelse. «Jobbet han som kirurg? Jeg visste ikke at hun jeg steller hver eneste dag var sangerinne på Soria Moria. Jeg ser jo beboeren min i et helt nytt lys!»

Uansett alder, uansett bakgrunn liker vi mennesker å fortelle om oss selv og om hvem vi er. Vi minnes ting vi har opplevd, små og store øyeblikk. Hos noen av oss er minnene langt borte, ofte glemt. Da er det fint med et personale som kan hjelpe med å lete dem fram igjen.

Fotomodellene

Jeg forstår fortsatt ikke særlig mye av begrepene blender og lukkertid, og representerer derfor ikke den fototekniske delen av prosjektet. Som kulturleder er jeg så heldig å få jobbe med mennesker. I løpet av de siste årene har flere av disse menneskene opplevd å bli fotomodeller- og det i deres siste leveår. Som beboer Astrid sa til meg:

CA 1935 • ASTRID KLØR GRISEN. SETRA. ALVDAL

FOTO: AGNETE BRUN (F. 1968) • MAGASINET/DAGBLADET

FOTO: PETER DENCH (F. 1972) • PETERDENCH.COM

2013 • LOLLIPOP. PAULUS SYKEHJEM. ROM 228

Ingrid Andersen

(f. 1916-)

- EKSPEDITRISE WALTER JACOBSEN

«Hjørdis og jeg delte hybel i kjelleren på Nasjonalgalleriet. En dag kom Edvard Munch innom. Han spurte om jeg ville sitte modell. Jeg sa nei. Da sa min mor: Det var riktig å si nei, Ingrid. Selv om det var godt betalt.»

Astrid Barbra Lian

(f. 1921)

- NYHETSMOTTAKER I DAGBLADET
- KORREKTURLESER
- BARNEBOKFORFATTER
- BYDELSSOVERLEGE I GRORUDDALEN

«Det har bestandig vært dyr rundt meg. På småbruket der jeg vokste opp, like ved Rena, hadde vi kyr og griser. Jeg har alltid hatt sansen for griser. Hver sommer leide min far ei seterstue eid av en lokal bonde i Alvdal. Vi tilbrakte ferien vår der og jeg husker spesielt de sinte oksene. Vi måtte passe oss for dem. Det er ikke mange dyr her på Paulus, men jeg har jo malt en del og har flere dyremotiv på veggen. Og grisen på nattbordet da. En rosa gris som grynter når jeg trykker den på magen.»

2013 • KAFETERIAEN. PAULUS SYKEHJEM

FOTO: PRIVAT

Harald William Mørk

(f. 1938-)

• BUD I FABRITIUS FORLAG
OG MORGENBLADET

«Min mor var fra Tromsø og min far fra Vardø. Slekta er egentlig spredt rundt hele landet. De kom ofte på besøk til oss i hovedstaden om sommeren. Vi tok alltid gjestene med til Frognerparken.»

FOTO: JOHAN BRUN (F. 1922)
FOTOGRAF I DAGBLADET FRA 1948

1944 • MED LUA I HÅND. VIGELANDSPARKEN

Reidun Lind (f. 1925-)

• REGNSKAPSFØRER OG SEKRETÆR
RIKSHOSPITALET'S APOTEK

«Min manns bil ble konfiskert under krigen og dermed måtte vi delvis sykle og toge til feriestedet vårt i Kragerø. Myndighetene bestemte at huset på Furuholmen skulle lånes ut til berørte under oppbyggingen av Finnmark. Vi fikk forsegle ett rom vi kunne bruke. Bildet er tatt under en ferietur til Danmark rett etter krigen. De hadde jo litt mer mat i Danmark på den tiden, så vi liker å si at vi dro for å 'fete oss opp' litt. Vi overnattet i telt og på låver og bilen var fullpakket med både piknikbord og stoler.»

FOTO: PRIVAT

1945 • TELTTUR MED BIL.

«Etter å ha levd i 92 år og aldri hatt så mye som et bilde i avisen, skulle jeg altså bli kjendis bare for å ha klippet en gris. Hadde jeg bare visst at det var så enkelt..!

Beboerne har selv, i tett kontakt med pårørende og pleiepersonell valgt ut ett bilde fra eget album. Bildene med forklarende

FOTO: JON TERJE HELLGREN HANSEN
(F. 1971) VISUALDAYS.NO

2013 • ØVREVOLL GALOPPBANE

2013 • VIGELANDSPARKEN

2013 • I 60-TALLSROMMET. PAULUS SYKEHJEM

FOTO: MORTEN BRUN (F. 1954 • MAPPA.NO)

Ingrid Andersen (98) deler muntre historier med fotograf Agnete Brun. FOTO: TORE BERNTSEN

BJARNE OG REIDUN LIND

tekst viser lykkelige øyeblikk og viktige minner, utdrag og små historier som gir oss innblikk i ulike livsløp. Prosjektgruppen forberedte seg på å få se bilder fra de store hendelsene i livet – fra bryllup og konfirmasjon, fra dåpsfest og kalas. Vi fikk ikke inn ett eneste. Det er de små øyeblik-

kene som gjelder; Sommeren på hytta i 52, kjolen mør sydde og som jeg følte meg så fin i, telturen til Danmark da vi var nygifte.

Ved albumbildene vises et portrett av beboerne slik de framstår i dag. Portrettene er alle tatt av ulike fotografer med bakgrunn i

dokumentar-, kunst-, portrett- og pressefoto. Også blant dem er ulike alder og bakgrunn en fellesnevner.

Johan Brun, født 1922, bidrar med et portrett tatt i Vigelandsparken, mens prosjektets yngste fotograf, Anne Valstad Valeur er født i 1990. Disse elementene gir utstillingen en helhet, bokstavelig talt et større bilde – på et langt liv og alderdom.

Yngvar Leonhart Olsen (f. 1920-)

- STALLGUTT
- KUSK
- HESTETRENER
- RØKTER OG FORMANN PÅ NORGES VETRINÆRHØGSKOLE

«Hele mitt liv har jeg jobbet med hest. Jeg startet tidlig som

stallgutt, men etterhvert ble jeg trener og kusk og kjørte mange løp på Bjerke. Jeg deltok også på flere løp i Sverige og Danmark. Jeg jobbet på Vetrinærhøgskolen til jeg ble 70 år.»

Den lukka institusjonen

Vi ønsket oss større og bredere fokus på opplysninger om identitet i pasientjournalen og var i startgropa av Livsløp-utstillingen da VG-fotograf Karin Beate Nøsterud begynte å «henge» på Paulus. Karin jobbet med et større prosjekt med mål om å dokumentere eldre og verdighet, og ønsket å besøke Paulus for å få innblikk i hvordan eldre opplever å bo og avslutte livet på sykehjem i Norge.

Hun tråkket i upløyd mark. Hvorfor drar våre beste fotografer ut, dokumenterer krig og ukjente jungelområder, mens fotodokumentasjon av institusjonsliv i Norge er omtrent ikke-eksisterende? Vi er fortsatt litt redde for pressen, taushetsplikten, den lukka institusjonen. Vi er ofte så redde for å trække over grenser og redde for hvordan pårørende vil reagere at vi ikke engang tør å spørre.

På mange måter er det ikke så rart. 80prosent av beboerne på Paulus har en demensdiagnose, og hvert beboerrom er et eget hjem der alle har ulike behov. Vi skal innrømme at det er vanskelig å oppfylle alle

CA. 1975 • CANADA.
HERR OG FRU LØNNÅS

FOTO: PRIVAT

2012 • FORAN BILDEVEGGEN. PAULUS SYKEHJEM. ROM 202

Borghild Lønnås

(f. 1919 – d. 2013)

• BARNEPLEIER

«Vi reiste mye. Men vi var aldri i Niagara Falls. Bildet er tatt på et kjøpesenter i Canada. Jeg husker

ikke når, men tror det må ha vært på 70-tallet. Vi lo mye av bildet og våre grimaser.»

FOTO: TORE BERNTSEN

ønsker og alle krav, men må aldri underverdne åpenheten. Takket være en sykehjemleder som legger vekt på åpne dører og på gjensidig respekt har vi fått lov til å ha Karin Beate og fotografene i Livsløp-prosjektet sammen med oss.

Resultatet

Jeg er overbevist om at fotografene som ble

invitert med i prosjektet gledet seg over å få dykke ned i godteriposen med livshistorier og få lov til å bli kjent med personer som har levd så lenge at de helt sikkert kunne bidratt med tre forsidesaker hver.

Kontrakter er skrevet under, pårørende informert og vi sitter igjen med 22 livshistorier. Beboerne er blitt sett og de har fått fortalt. Noen ble også tatt med til sin gamle arbeidsplass der de var mesterne. Plutselig

ble rollene snudd om og beboeren kunne lære oss noe.

27 000 besøkende så «Livsløp» ved Oslo bymuseum sommeren 2013. Utstillingen lever videre og skal åpne på Bogstad gård i juni 2014 som en del av deres Grunnlovsmarkering. På Paulus titter vi fortsatt i album og på Bogstad utvider vi med enda flere historier og bilder. I mellomtiden kan du se utstillingen der den egentlig hører hjemme- på Paulus Sykehjem, og som nettutstilling.

Verdighet handler om å bli sett, som den man er og som den man har vært. Nå vet vi at Einar danset vals hver fredagskveld, at Arvid alltid holdt med Vålerenga og at familien bestandig har vært det viktigste for Borghild.

Der det finnes mennesker, finnes også liv.

Se hele utstillingen med videomateriell på www.livsløp.visualdays.no

■ INGEBORG.SELNES@ATTENDO.NO